

לקוּטִים וּסְפוּרִים נִפְלְאִים

פרשת שמות

"ואלה שמות בני ישראל" (א, א)

כתב בעל הטורים, תיבות אלו נוטריקון ו'אדם א'שר ל'ומד ה'סדר ש'נים מ'קרא ו'אחד ת'רגום, ב'קול נ'עים י'שיר, י'חיה ש'נים ר'בות א'רוכים ל'עולם. אמר הרה"ק רבי מאיר מאפטא זי"ע שכל הנזהר להעביר

"וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא" (א, ו) השפעתם הברוכה של יוסף ואחיו על כלל ישראל שמרה והגנה עליהם מכל רע, ומיד לאחר מותם החל קושי השעבוד, שנאמר א, ח-יא) "ויקם מלך חדש... וישימו עליו שרי מסים".

בהקשר לכך ספר רבי שמואל גריינמן, שכאשר בקש החפץ חיים לעלות לארץ ישראל, פנה אליו רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי והפציר בו שלא יעזוב את אירופה, משום שאם יעזוב קיים חשש כבד לקיומן של כל הישיבות.

השיב לו החפץ חיים: הנני זקן כבר, וממילא אין בי כבר כח לדאוג לישיבות, ואיני מועיל להן. נענה רבי חיים עוזר ואמר: כל זמן שסבא יושב ליד השולחן, הילדים אינם רבים, גם אם אין הסבא מתפקד ממש... (לאור הנר)

"אמר ר"ש בן לוי יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו... ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו" (קדושין ל, ב)

בזמנים עברו היו כבאי האש שהזעקו למקום דלקה, מזריקים כמות מים גדולה לתוך הפית ומנתצים את קירותיו, אך אפלו אם השרפה לא בלתה את הפית, הרי שהכבוי עשה זאת. על כן פתחו גלאים מיוחדים ומכשירים מיוחדים שמטרתם לזהות את מקור השרפה ולכבותה במקום התלקחותה, ולפני התפשטותה.

כך האדם, אם יחיה שהוא בסכנה כל העת, שבכל יום מישהו מבקש להסיתו מדרך הישר, יוכל לכבות את הניצוץ הקטן במהרה. אך אם לא ישכיל ויחשב כי הוא יכול להסתדר ללא עזרה, הניצוץ הקטן יהפך ללהבות ענק, ואז מה שלא יהרס בכבוי, יהרס בעצבות וביאוש.

(החבורה - ספינקא)

"ותמלא הארץ אותם" (א, ז)

דבר אחר: שנתמלאו בתי תיאטראות וקרקסאות מהם, מיד גזרו עליהם שיפרשו מהם (ילקוט שמעוני קסב) מסופר על הגאון רבי משה מרדכי אפשטיין זי"ע א ר"מ בישיבת

חברון. שפעם אמר לו משכיל אחד שאין זה מן היושר להימנע מללכת לתיאטרון, שכן התיאטרון מרומם נפש האדם ומביאו לידי רגש דתי. ענה לו רבי משה מרדכי: פעם נפטר איש תיאטרון ידוע והנה בהופיעו בפני בית דין של מעלה, טען כי מגיע לו גן עדן שכן הוא פעל הרבה למען התיאטרון שהוא גורם מחנך ומזכך את הבריות.

ללמד לאיש אשר עד עתה לא העביר את סדר הפרשה מחמת עצלות וכדו', אל יתמהמה עד שנה הבאה להתחיל מבראשית, אלא יתחזק כבר עתה להתחיל מהיום ואילך.

(באר הפרשה)

לעי"נ הרה"צ

ר' פנחס בן ר' בנימין בינוש רוזנבוים זצוק"ל
כ"ו בניסן תשע"ז

וזהו: "ותפתח ותראהו את הילד", ומתוך כך מיד: "ותחמול עליו", והיינו שנתעוררה בקרבה מדת הרחמנות על ידי ראיית פני צדיק, "ותאמר" אמירה רכה, "מילדי העברים זה". (כ"ק מרן מהר"ש מבעלזא זי"ע)

"ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם" (ב, יא)

נתן עיניו ולבו להיות מיצר עליהם (רש"י) כידוע החל הרה"ק ה'דברי יחזקאל' משינאווא זי"ע להנהיג את קהל עדתו כרבי ומנהיג עוד בחיי אביו הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע (והיה לו סוד גדול בזה).

ויבוא יהודי אחד וסיפר ל'דברי חיים' במעלת בנו כאשר נוכח לראות בגאונותו ולמדנותו הכבירה, נענה ה'דברי חיים' ואמר, נו, בכך ראוי הוא לתואר 'גאון' אך עדיין אינו נכלל בכלל 'רבי'.

המשיך היהודי לסיפר על עבודתו בקודש של הרה"ק משינאווא, בתפילותיו בהתלהבות והתעניות והסיגופים אשר הוא עורך בקביעות, ואף על זה נענה ה'דברי חיים' ואמר, אכן, בכך ראוי הוא להיקרא 'צדיק' או 'קדוש' אך עדיין אינו 'רבי'.

עד שסיפר לו היהודי, שכבר היה מעשה ביום הקור כשירד מן השמים שלג חזק, והלך ה'דברי יחזקאל' ברחובה של עיר, והבחין ביהודי שלא היה לו מעיל וכולו רועד מקור, מיד פשט את מעילו ונתנה ליהודי, כשהוא נשאר ללא כל מלבוש חם לגופו.

כשמוע ה'דברי חיים' כזאת, מיד הסכים ואמר, אכן, אם כן, ראוי הוא לאותו איצטלא להיות 'רבי'.

במעלה זו נתייחדו רועי ישראל לדורותיהם, שנתנו כל אשר להם לאחרים ולא השאירו לעצמם כלום.

(באר הפרשה)

"ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם" (ב, יא)

נתן עיניו ולבו להיות מיצר עליהם (רש"י) פעם נכנס חתן ביום חופתו אל כ"ק האדמו"ר מסטמאר - רבי יואל טייטלבוים זצ"ל, לבקש ברכת הצדיק.

החתן היה יתום שבור ורצוף שאיבד את הוריו בימות השואה, ועתה זכה להגיע ליום חופתו.

האדמו"ר נתן לו את ברכתו החמה והלבבית, אבל בתוך כך התפרץ האדמו"ר בבכי גדול ולא יכל לעצור ברוחו הסוערת, וכך הוריד כנחל דמעה במשך זמן-מה, עד שעצר את דמעותיו וברך את החתן לשלום.

אחרי כזו "קבלת פנים" היה החתן שרוי בצער ובעצבות כל משך שבעת ימי המשתה כשהוא תוהה למה בכה האדמו"ר כל כך, אולי ראה דברים לא טובים העומדים להתרחש?

בתום שבעת ימי המשתה, החליט ללכת ולשאול את פי האדמו"ר לפשר בכייתו הרבה.

כאשר שמע את שאלתו ודאגתו נענה הרבי ואמר לו כדברים הבאים: "מדרך העולם כאשר איש יהודי הולך לחופתו, אזי מסובב הוא עם הוריו היקרים, הצועדים

אמרו לו בשמים טוב, לך והמתן בשערי גן עדן וברגע שיופיע אדם שחזר בתשובה על ידי התיאטרון, נכניסך מיד לגן עדן. ועדיין עומד אותו בעל תיאטרון וממתין....

"כי חיות הנה בטרם תבוא אליהן המיילדת וילדו"

(א, יט)

כשהמיילדות נקראות אל פרעה לנויפה על שלא הרגו את הילדים, הם באות בתירוץ תמוה: "כי חיות הנה בטרם תבוא אליהן המיילדת וילדו".

השאלה המתבקשת של פרעה הייתה צריכה להיות אם כן ממה אתן מתפרנסות?! אך פלא הוא שפרעה מקבל את התשובה ללא היגיון, טיפשית שכזו?!

התשובה היא: המיילדות הלכו עם ה' וכשהולכים עם בורא עולם אין היגיון, גם תשובה טיפשית מתקבלת!!!... סיפור מדהים שקרה לפני כשבעים וחמש שנה ימחיש במי כדאי לבחור.

סבא של אחד ממנהיגי העדה החרדית הרב פרידלנדר קיבל ממלך הונגריה מקל הליכה כשבראשו צלב מכסף רחמנא לצלן.

מה יעשה הרב? אם יוריד את הצלב, המלך יוריד את ראשו, ולזרוק אי אפשר כיוון שהמלך יחפש את זה.

מה עושים? ... הרב החליט ללכת עם הקב"ה והוריד את הצלב.

לאחר כחודש נתקיימה פגישה נוספת והמלך שאל אותו למה הוא הוריד את הצלב?

הסביר הרב למלך שהמקל היה ארוך מדי והוא היה חייב לקצר אותו...

המלך ההמום הקשה: "או למה לא חתכת את המקל מלמטה?!"

והרב השיב בקור רוח: "מלמטה זה היה בסדר זה הגיע לרצפה... הבעיה הייתה מלמעלה שזה היה ארוך מדי..." והמלך קיבל את התשובה...

אם המיילדות היו נמנעים מציווי המלך מסיבה שלא נעים להם... או מתוך רחמנות הן היו צריכות למצוא תירוץ טוב... אבל כשהולכים עם ה' אזי גם תשובה טיפשית יכולה להתקבל ללא בעיות! (פניני בית לוי)

"ותפתח ותראהו את הילד והנה נער בוכה ותחמול עליו ותאמר מילדי העברים זה" (ב, ו)

ויש לתמוה, שהרי פרעה הרשע היה הורג באכזריותו אלפי אלפים מילדי ישראל, כמו שאמרו רז"ל (שמו"ר א, לד), שהיה שוחט מילדי ישראל ק"נ ילדים בערב וק"נ ילדים בבוקר ורוחץ בדמם, ואיך יתכן שתתעורר בביתו מדת חמלה ורחמנות.

אלא על כרחך, שכאשר פתחה את התיבה וראתה את צורתו הקדושה של משה רבינו, הושפעה לטובה על ידי ההסתכלות בו, ועלתה בלבה מדת רחמנות, כי הסתכלות בפני צדיק מעוררת באדם מדות טובות.

לעי"נ האשה החשובה

מרת **מרים יוכבד** ב"ר **צבי ליבוביץ** ע"ה

כ"א מר חשון תשפ"א

כאשר ראו בני ביתו של ר' חיים את המגפיים המוכנות, תהו: "מה יעשה ר' חיים במגפי עגלונים אלו?" אולם תמיהתם לא ארכה זמן רב. באחד מימי החורף חקרים, למחרת לילה מושלג, הלכו יהודי וולוז'ין לתפילת שחרית. בדרכם ראו את ר' חיים מבוסס בשלגים העמקים. "מדוע הולך רבנו הלך ושוב ומבוסס בשלג?" הקשו. כובש אני את הדרך לבני הישיבה, לבל יאלצו לבוסס רגליהם ולהצטנן חלילה", השיב ראש הישיבה. (ספורי צדיקים)

"ויגדל משה... וירא בסבלתם" (ב, יא)

היה זה ערב יום הכפורים, והסבא מנובהרדוק ר' יוסף יוזל הורוביץ נקלע בדרכו לעיירה קטנה. לקראת ערב, בפרוס היום הקדוש, הגיע ר' יוזל לבית הכנסת, והנה הבחין באחד המתפללים, שמראהו כשל בן תורה, אלא שלרגליו נעל נעלים. נעלים ביום הכפורים?! "נחרד ר' יוזל, וכבר פנה אל האיש בתוכחה גלויה - "מפני מה אינך מוריד את מנעליך, כפי הדין?"

"מפני שאין לי גרביים ומתבייש אני לעמוד ברגלים חשופות" - השיב היהודי במבוכה. לשמע התשובה, לא הסס ר' יוזל, ומהר לפשוט את גרביו ולמסרם לאיש, ואלו הוא עצמו התהלך יחף במשך כל יום הכפורים.

לאחר מעשה נודע הדבר למקורביו של ר' יוזל, ושאלוהו בתמיהה - "וכי עדיף יהודי זה ממך? וכי כדי למנע ממנו בושה, היית צריך אתה להתבזות?!"

"אכן כך" - השיב ר' יוזל והוסיף - "הן יהודי זה מתגורר באותה עיירה, ואילו היו רואים אותו מכריו ללא גרביים, היה מתבייש מהם מאד, לעומת זאת, אני הייתי איש זר במקום, אורח ליום אחד, ועל כן לא היתה לי סיבה להצטער כל כך ממה שחושבים עלי שם". (תנועת המוסר)

"ויאמר לרשע למה תכה רעך" (ב, יג)

כתב החתם סופר - מידתו של משה רבינו שלא יכל להביט ולראות עוול ולכן הוכיח את הרשע ואמר לו למה תכה רעך", ולא רק עוול הנעשה בישראל לא יכל לסבול, אלא אף את בנות יתרו הציל מיד הרועים שגירשו.

הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל, עם כל נעימותו כלפי הזולת לא היה נמנע מלהוכיח כל עוול שראו עיניו.

סיפר אחר התלמידים: פעם השתתף בהלוויה וכשהגיעו לבית החיים ראה אי-מי שמעשן... תגובתו היתה: "לדעתי, מי שמעשן סיגריה בלוויה, זה יותר גרוע מלעבור איזו עבירה, שכן אם אדם נכשל בעבירה זה כשלון, הוא לא עמד בנסיון, אבל אחד שמסוגל לעשן סיגריה בלוויה, הוא אינו בכלל בן אדם.

לצדדיו ומובילים אותו לחופתו, בוכים ומבקשים בעדו שיזכה להקים בית נאמן בישראל, ושכל ימי חייו יהיה לו אך טוב וחסד, נחת והרחבת הדעת, פרנסה טובה. כשראיתי אותך, בני יקירי, חתן אומלל כמוך שאיבדת את הורייך היקרים והתמימים, ואין לך מי שיבכה עבורך, אמרתי אהיה אני במקום הורייך, ואבכה אני בעבורך, שיהיה לך כל טוב סלה, כל ימי חיך. זו היתה פשר בכייתי, שלא יכולתי לעצור בעד רוחי..." (בדידי הוי עובדא)

"ויגדל משה ויצא אל אחיו" (ב, יא)

אירוע משמח של הזולת, נחשב בעיני הגאון רבי אברהם פאם זצ"ל, כאילו זו שמחתו הפרטית. כשקיבל הזמנה לשמחה, עשה כמיטב יכולתו להשתתף, במיוחד בשמחה של תלמיד.

במשך שנת אבילותו על מות אמו, בא הרב פאם לחתונות למספר דקות לאחל לחתן "מזל טוב" ולהרעיף עליו מברכותיו לפני החופה.

היו שבועות בהם השתתף בחתונה מידי לילה והיו לילות בהם השתתף יותר מחתונה אחת.

פעם נשאל: "הרי זה מאמץ גדול עבור ראש הישיבה להשתתף בכל החתונות הללו, והציבור הרי יודע שראש הישיבה בתוך שנת האבל ויכול להתעכב רק זמן מועט בחתונה. האם הוא חייב לקחת מזמנו היקר, רק כדי לומר מזל טוב?"

השיב הרב פאם: "עבורי זה אמנם מידי לילה, אך עבור החתן זה פעם אחת בחיים!" (אהוב על כולם)

"ויצא אל אחיו וירא בסבלתם" (ב, יא)

בערק'ה הסנדלר, ישוב היה בקיטונו הצר בפאתי וולוז'ין. ידידיו היו מלאות במסמרים, וראשו היה מלא במחשבות. "מי יתן", ייחל בערק'ה, "שתגיע בקרוב הזמנה גדולה ליצור נעליים, הזמנה שממנה אוכל להתפרנס בימי החורף הקרים, הקרבים אלינו לטובה".

לא חלף זמן רב, ומשאלתו של בערק'ה התגשמה. אל הסנדלריה נכנסה דמות קורנת באור של קדושה. עיניו של בערק'ה אורו, והוא קם מלא קומתו לכבוד ראש הישיבה, ר' חיים מוולוז'ין.

ר' חיים לא התמהמה ומיד הגיש את הזמנתו: "מבקש להכין אני זוגות נעלים סגורות עבור כל בני הישיבה".

בערק'ה לא התפלא, שהרי לא רק כראש הישיבה שימש ר' חיים, אלא כאב רחום לכל אחד מעשרות תלמידיו.

הוא לימדם תורת ה', ויחד עם זאת אף כלכל אותם במסירות, ודאג לכל מחסורם הגופני והרוחני, שמח בשמחתם והשתתף בצערם.

בערק'ה רשם את ההזמנה, ואף הוסיף ר' חיים: "מבקש אני להזמין אף זוג מגפי גומי גדולות, כשל העגלונים".

בערק'ה הסנדלר התפלא על תוספת זו, אולם לא אמר דבר.

לעי"נ האשה החשובה

מרת צפורה פייגא ע"ה ב"ר משה אליעזר שיחי'

יודלביץ - ג' שבט תשפ"א

משמיה דהרה"ק הר"ב מפשיסחא זי"ע אמרו, שבעמוד האדם לפני בי"ד של מעלה לאחר אריכות ימים ושנים, לא ישאלוהו מדוע חטאת, כי על זה יענה וישיב שיצרו תקפו, אבל זאת ישאלוהו מדוע לא שב בתשובה שלימה, הרי שערי תשובה פתוחים ועומדים לפניך היה לך לשוב בכל עת בתשובה שלימה... ויזכור את דברי הפסיקתא (פיסקא שובה ישראל פ"ט), וז"ל שובה ישראל עד ה' אלוקיך, לבן מלך שהיה רחוק מאביו מהלך מאה יום, אמרו לו אוהביו, חזור אצל אביך, אמר להם איני יכול, שלח אביו ואמר לו הלך מה שאתה יכול לפי כחך ואני בא אצלך בשאר הדרך, כך אמר הקב"ה לישראל שובה אלי ואשובה אליכם, עכ"ל.

"ראה ראיתי את עני עמי אשר במצרים ואת צעקתם שמעתי כי ידעתי את מכאוביו" (ג, ז)
 בפסוק זה הוזכרו שלושה ביטויים שונים. ראיה, שמיעה, ידיעה. שכן, הקב"ה משגיח על עם ישראל, בכל שלושה אופנים הנזכרים.

וכן אפשר לרמוז זאת בתיבת "ישראל". שמורכבת מאותיות, יש"ר א-ל, דהיינו, "ישר" אותיות, יודע שומע רואה. "א-ל" ומשגיח עליהם. (חתם סופר)

"ואת צעקתם שמעתי מפני נוגשיו" (ג, ז)
 הגם שמצד מעשיהם אינם ראויים לגאולה, אבל "ואת צעקתם שמעתי" - "מפני נוגשיו", כלומר, בגלל שאני מדמה ומשוה מעשיהם אל מעשה שכניהם הנוגשים אותם, לעומתם הם צדיקים גמורים.

הַרְבֵּי הַרְשָׁב (רַבִּי שְׁלֹמֹס־דּוֹבְעַר שְׁנִיאֲרִסוֹן) מְלִיּוּבְאֵיטְשׁ אָמַר לְחֶסֶד אֶחָד בְּיַחֲדוּת: 'כָּשֶׁם שֶׁיְהוּדֵי חָיִב לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין בְּכָל יוֹם, כִּף מְכַרְח כָּל יְהוּדֵי לִיחָד חֶמֶשׁ עֶשְׂרֵה דְקוֹת בְּיוֹם לְמַחְשָׁבָה אֵיךְ בִּיכְלָתוֹ לַעֲשׂוֹת טוֹבָה לְיְהוּדֵי, בְּגִשְׁמִיּוֹת אוֹ בְּרוּחָנִיּוֹת'.
 בְּעֶקְבוֹת הַדְּבָרִים הַחֲלִיט הַחֶסֶד לַעֲשׂוֹת בְּכָל יוֹם טוֹבָה לְיְהוּדֵי, וְלָרֶשֶׁם בְּכָל יוֹם בְּפִנְקֶסוֹ אִיזָה מַעֲשֵׂה חֶסֶד עֲשֵׂה בְּעִבּוּר יְהוּדֵי בְּאוֹתוֹ יוֹם. חָלְפוּ שָׁנִים, הַחֶסֶד הַזֶּקֶן וְנַעֲשֵׂה אֶחָד מְגֻדּוּלֵי הַחֶסֶדִים, וְהָיָה אוֹמֵר: 'מֵאָז אוֹתָהּ יַחֲדוּת' וְהַהוֹרָאָה שֶׁקְּבַלְתִּי מֵהַרְבֵּי - נַעֲשִׂיתִי חֶסֶד'.

"כי מתו כל האנשים" (ד, יט)
 דתן ואבירם... שירדו מנכסיהם והעני חשוב כמת'. (רש"י)
 מעשה והגיע עני לבקש נדבה, מהגאון הנודע רבי יוסף שאול נתנזון זצ"ל, בעל שו"ת שואל ומשיב.
 הלך הגאון לחדר השני להביא לו מעות, וכשחזר נוכח לראות שהשעון שהיה מונח על השולחן נגנב.
 הוא הבחין שהשעון נמצא בין כליו של העני.
 אמר לו: עתה מתורץ לי מה שאמרו חז"ל בגמרא בנדרים (דף סד): 'שה'עני חשוב כמת', דלכאורה קשה, שרואים אנו שאף העני הכי גדול לא רוצה למות.
 אלא הכוונה היא, שכמו שאין רשאין להניח מת להיות יחידי בחדר, שצריך שומר שישמור עליו, כך אין רשאין להשאיר עני יחידי בבית... (במשנת רש"י)

"והנה שני אנשים עברים ניצים ויאמר לרשע למה תכה רעך" (ב, יג)

בתקופה מסויימת, פרצו בראדין מריבות שהביאו לידי הכאות בין איש לרעהו. החפץ חיים מחה נמרצות על כך עד שפורסמה תקנה שכל מי שירים ידו על חברו יוטל בחרם. יום אחד אירע מקרה שגברא אלימא הכה את חברו באגרוף רשע.

כאשר שמע שמתכוונים להחרימו כפי שתיקנו, איים שכל מי שיעז לעשות זאת דמו בראשו! מכיון שהכל פחדו ממנו לא היה מי מתושבי העיירה שהסכים להכריז חרם על ברנש זה.

כאשר נודע הדבר לחפץ חיים, עלה על הבימה וקרא בתקיפות: "הריני מקיים בזאת את מצות "לא תגורו מפני איש" ומכריז חרם על פלוני על אשר הרים ידך על חברו, עד שישוב בתשובה ויבקש סליחה!"

נפלה אימתו של החפץ חיים על האיש, ומיד בא וריצה את חברו, ביקש סליחתו והבטיח שלא ישנה דבר זה לעולם... (המאור הגדול)

"ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו, ותעל שוועתם אל האלוקים מן העבודה" (ב, כג)

כתב רבינו בחיי, והזכיר שני פעמים 'מן העבודה' ללמדך שאין תפילתו של אדם שלימה כאותה שעה שהוא מתפלל מתוך הצרה והדוחק, שהיא יותר מקובלת, והיא העולה לפניו יתברך. וכן תמצא ביונה הנביא ע"ה שבאר העניין, שאמר

(יונה ב ח) בהתעטף עלי נפשי את ה' זכרתי ותבוא אליך תפילתי אל היכל קדשך', הבטיח הנביא שהתפילה שהיא מתוך הצער ועטיפת הנפש היא הנכנסת לפניו אל היכל קדשו יתברך, עכ"ל.

"של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו ארמת קודש הוא" (ג, ה)

מבאר החפץ חיים (עה"ת) 'עומד' הוא לשון הווה, כי בכל מקום ובכל זמן יכול אדם להתקרב אל בוראו, לעבדו ולקיים מצוותיו, ואין לו אלא להשיל ולהסיר את נעליו - אלו המסכים המפרידים בינו לבין אביו שבשמים, כי כל החילוק שבין איש לרעהו בין צדיק למי שאינו הוא רק בעובי המחיצה המבדלת, אבל כאשר מסירים מחיצה זאת מיד מתגלה המקום ביפעת אורו, ויראה כי הוא עומד על אדמת קודש, וביכולתו לעלות בדרך העולה בית קל.